

L. Murányi
László

RÓNA PÉTER

Kié a hatalom?

L. Murányi
László

RÓNA PÉTER **Kié a hatalom?**

KAS Kiadó, 2026

Szerkesztette:
Lukács Tamás

Borítókép:
© Magyar Hang / Végh László

Borítóterv és tördelés:
Veres Ildikó

ISBN 978-615-6915-71-9
Minden jog fenntartva

© L. Murányi László, 2026
© KAS Kiadó, 2026

Tartalom

Előszó	7
Az előzményekről	17
1. Itthon, idegenként	25
Az oxfordi szál	25
Újra itthon	44
Amerika és Trump – Trump és Amerika	63
A vezér és az ő rendszere	74
Horn, Göncz és a többiek	90
2. Ha nem illesz a rendszerbe	113
Hogyan tanítsunk jól?	113
Amikor mégis beszippant a politika	125
A fülkeforradalom után	131
A vámháború forgatagában	137
Alaptörvény vagy alkotmány?	143
A devizahitel csapdája	163
Kint is vagyunk, bent is vagyunk	178
 Záró beszélgetés – egy ebéd mellett	 193
Utószó	205

Róna Péterről	207
Jeszenszky Géza	207
Richard Finn	212
Bolgár György	217
Vörös Imre	223
Hadházy Ákos	229
Szepesházi Péter	233

ELŐSZÓ

Jó, hogy Róna Péter megérte a nyolcvanhárom évet, és jó, hogy egészségben érte meg. Az elmúlt években fájoan sok nagy alak hagyott itt minket túl korán. Velük már nem lehet párbeszédben, vitában lenni, ezért óriási lehetőség, hogy Péterrel még bőven lehet. Hiába nyolcvanhárom éves, nincs benne semmi bácsis. Nem kell előzenynek lenni vele.

Az én előszóm elsősorban egy közgazdász előszava. Róna Péter közéleti munkásságáról nem fogok sokat írni, azt csupán nagyon tisztetem. Leginkább pedig csodálkozom rajta, hogy honnan van ennyi energiája részt venni ebben a borzalomban, amit magyar közéletnek nevezünk, s ami csupa gyűlölet, személyeskedés, szekértáborharc, árulás. A magyar értelmiség jobban hasonlít egyfajta körkörös kivégzőosztagra, mint a világot értelmezni képes, hasznos csoportosulásra.

Ebben a közegben egyetlenegyfajta hozzáállás marad annak, aki nem akarja hagyni, hogy a sötétségé maradjon a terep: a méltóság hozzáállása. Nem felvenni a kesztyűt, nem belemenni a személyeskedésbe, megmaradni a témánál, a tényeknél, jól kiérlelt álláspontot képviselni,

és remélni, hogy létre lehet hozni egy értelmes, előre-vivő vitát. Ez lelkileg nagyon fárasztó szerep, mivel a közeg rosszindulatú, a folyamat pedig többnyire terméketlen. Azt hiszem, a legtöbben azért tisztelik Róna Pétert, mert kitart, és mert elegáns, felülemelkedő hozzáállást visz ebbe a haszontalan miliőbe.

Engem persze jobban érdekel Péter szakmai munkássága. Elsősorban azért, mert közgazdászként nem veszik el egy-egy szűk szakmai területen, hiszen felismerte: erre nincs most sajnos idő, hiszen a problémák átfogóak és sürgetőek. Nem önmagért vagy megélhetésből úzi a közgazdaságtant, hanem mert azt gondolja, hogy az egy lehetséges eszköz a társadalmi problémák megoldására. A teljes képet látja, és nemcsak felismeri, de szem előtt is tartja korunk valódi nagy kihívásait.

Melyek ezek? Mindenekelőtt a fenntarthatatlanság kérdése, minden értelemben – elsősorban nyilván a globális klímaváltozás okán. Miközben rövid távon rengeteg komoly, súlyos nehézséggel kell megküzdenünk a koronavírustól a demokráciák haláláig és Ukrajna orosz megszállásáig, az emberiséget együttesen fenyegető legnagyobb és legsürgetőbb veszély továbbra is a klímaválság. Márpedig ez mindenekelőtt közgazdasági kérdés, hiszen a klímaváltozást a növekedésre épülő gazdasági rend, a kapitalizmus okozza. Nem véletlen, hogy Róna Péternek Magyarországon leginkább a zöldek váltak a szellemi otthonává.

De a fenntarthatatlanságnak van anyagi dimenziója is, és Péter ezt is világosan látja. Az pedig nem más, mint

a globális eladósodás kérdése. Amíg a kapitalizmus szerelmesei azt gondolják, hogy az alternatív gazdasági rendszerek kudarcai és hiánya egyben azt is jelenti, hogy a kapitalizmus problémamentes, ő világosan látja, hogy nem az. Felismerte, hogy a kapitalizmus évtizedek óta csupán adósságból képes működni és fennmaradni. Magán- és államadósságokból. Arról ugyan kisebb vita van közöttünk, hogy melyik mennyire fontos tényező ebben a képben, de ez nem lényeges. A hangsúlyos elem az, hogy ez a gazdasági rendszer már összeomlott volna, ha nem tartaná életben az adósság, és ezt az emberek többsége nem látja.

Mindezt nem lehet elintézni azzal, hogy majd szépen eltöröljük az adósságokat. Bizonyos adósságfajták esetében ez nem így működik. Ha ezeket nem fizetik vissza az adósok, az válsághoz vezet, és ahogy korunk egyre szaporodó krízisei esetében látjuk, ez a mindennapokban cégek bezárását, munkahelyek elvesztését, megélhetési válságot, sok-sok kilakoltatást, a helyi közösségek szétesését jelenti.

Róna világosan látja, hogy a gazdasági kérdéseknek, így az adósságkapitalizmusnak is hétköznapi következményei vannak. Sok magyar közelről látta ezt a devizahitelezés esetében, amelynek ügyében Péter az egyik legmarkánsabb megszólaló volt Magyarországon. A gond azonban lényegesen mélyebb és szélesebb, mint a magyar devizahitelezés, a 2009-es amerikai pénzügyi válság vagy éppen az eurózóna válsága. A kapitalizmus egésze világszerte adósságból zakatol tovább.

A kapitalizmus másik súlyos gondja – amely már a magyar társadalom problématérképére is rákerült – a társadalmi egyenlőtlenségek kérdése. Róna Péternek óriási érdemei vannak e jelenség felismerésében és diagnosztizálásában is. Emlékezhetünk: a rendszerváltás után az volt a megközelítés, hogy mostantól kapitalizmus lesz nálunk, abban pedig természetesek az egyenlőtlenségek – ezzel nincs mit foglalkozni. Sokan mind a mai napig ezzel intézik el a dolgot: „Ja, kérem, nincs már kommunizmus, nincs már semmi szégyellnivaló abban, ha valaki meggazdagszik; sőt inkább a szegénység a szégyellnivaló, mert a szegény biztosan rosszul csinál valamit.” Ilyen egyszerű lenne?

A gazdag jól csinálja, a szegény rosszul. Nem szabad utálni a gazdagokat, mert ők a kapitalizmus kreativitását és szorgalmát képviselik. Még „majdnem Nobel-díjas” magyar közgazdászok is mondtak ilyeneket. A magyar társadalomtudomány krémje. Ők ugyanis nagyrészt a szovjetrendszerben szocializálódtak, és először hittek benne, utána pedig mélységesen csalódtak. A csalódás hatására ez az értelmiség a kapitalizmus eszméjének kritikátlan védelmezőjévé vált annak ellenére, hogy folyamatosan ömlenek ránk a tények, amelyek jelzik, mekkora bajok vannak ezzel a gazdasági rendszerrel is.

És itt nagyon érdekes a kontraszt Róna Péterrel. Ő ugyanis döntően nem itthon, nem egy szovjet típusú rendszerben szocializálódott, mert hamar elment. Neki nemhogy nem volt korai kötődése a rendszerhez, de kifejezetten ellensége lett annak. Nem kellett kompromisz-

szumokat kötnie, amelyek máig terhelnék a lelkét – és amelyek esetleg kiderülhetnének róla. Nem kellett újra-szocializálnia, amikor összeomlott a szovjet típusú rendszer, mert soha nem is hitt benne.

Ez itt kulcsmozzanat. A Magyarországon felnőtt, középkorúan Magyarországra bezárt emberek továbbra is illúzióban ringatták magukat a Nyugattal kapcsolatosan. Számukra az mindig is közel tökéletes világnak mutatkozott. Nekik a létező szocializmus kilátástalanságával szembeállítva egyszerűen szükségük volt a Nyugatra mint utópiára. A később jobb sorsra érdemes Schöpflin György történész, politológus, egyetemi tanár mondta nekem először Londonban, az egyetemi szobájában, hogy vegyem észre: a budapesti liberális értelmiségi barátai egyszerűen nem ismerik a Nyugatot, soha nem éltek ott igazán, és van bennük egy rendíthetetlen, de hamis kép a valójában sehol sem létező „normális országról”. Aztán Bence György filozófus be is vallotta ezt nekem mintegy „belülről” egy magánbeszélgetésben. A jelenység Dávid Ibolyával, a kései MDF-ben csúcsosodott ki, ahová egy pártba terelték be a kilencvenes évek értelmiségének nagy részét, és ez a „normális ország” elnevezésű Nyugat-vízió lett a közös nevező. Csúfos bukás következett belőle – ahogy később, 2022-ben is egy nagyon hasonló kísérletből.

Róna Péternek nem voltak ilyen illúziói. Amerikában nőtt fel, és ott csinált karriert is. Élt és dolgozott Londonban, szabadon beutazhatta a világot. A bankot, amelyet vezetett, japánok vették meg, ezért oda is el kellett

járnia. Válságmenedzser volt Ausztráliában és Norvégiában. Ismerte és belakta a nyugati világot, annak egészen különböző kapitalizmus-váljait, és látta az időbeli változását is: a jóléti államok lebontását, a Reagan-, Thatcher-, Blair- és Schröder-féle neoliberalizmus térhódítását. Nemigen voltak illúziói 1989-ben. Nem egyszerűen csak azt látta, hogy a kapitalizmus nem problémamentes – később a magyar értelmiség értelmesebb és őszintébb része is eljutott idáig –, de azt is, hogy a kapitalista rendszer kifejezetten súlyos válságban van. Ettől persze még nem lett Nyugat-ellenes vagy illiberális, mint oly sokan Magyarországon, mert egy pillanatra sem gondolta, hogy a megoldás kulcsa Keleten lenne.

Pedig sok más lehetőség is kínálkozott számára annak idején. Hazajöhetett volna a kapitalizmus kritikátlan megtestesítőjeként, mint tették páran; a Nyugatra szakadt kapitalista nagybácsiként, aki hozza a pénzét, és megmondja a tutit, de nem jön ide élni – mint egyfajta Soros György. Vagy akár el is felejthette volna ezt az országot, hiszen volt pénze és karrierje, élhetne boldogan Long Islanden vagy Toscanában vagy bárhol. Ha az ember vagyonos, bárhol a világban megteheti, hogy a családjával van, lovakat meg teheneket tart, és sajtot gyárt. Róna Péter azonban akart valamit Magyarországon, Magyarországgal.

Próbáltam megfejtetni, hogy miért. Arra jutottam, hogy egyrészt azért, mert Róna Péter már nem volt egészen kisgyerek, amikor 1956-ban elhagyta az országot az édesanyjával. Ahhoz épp eleget élt itt előtte, hogy kialakul-

jon a kötődése, ahhoz viszont nem eleget, hogy lehúzza a szárnyait az itteni szocializáció, az attitűdök és működési mechanizmusok. A másik megfigyeltetés az volt, hogy Magyarországon egyszerűen nem tartott sokáig a szovjet típusú berendezkedés. A hatvanas évek elejére konszolidáltak, a nyolcvanas évek végére már szét is esett, a hetvenes évektől pedig már lehetett nyugatról Magyarországra jönni. Ahogy Róna Péter meg is tette. Ennyi idő alatt, bár nehezen, de fennmaradhatott a remény, hogy egyszer még lehet valamit tenni Magyarországon, Magyarorszáért.

Az persze akkor még nem látszott, hogy ennek a cselekvésnek a legnagyobb gátja éppen az az értékrendszer lesz, amellyel nekiláttak a magyarok az új, szabad világnak. Róna ugyanis a baloldaliakkal ellentétben nem menti fel a hétköznapi kisembert sem. Miközben látja, hogy miként nyomorítja el Magyarországon a tömegek életét az alacsony bérszint, az esélyteremtő alrendszerek hiánya és a rossz minőségű tömegmédia, nem gondolja, hogy ne lenne ebben felelősségük maguknak az érintetteknek is. A megfelelő kiállás, érdekképviselet, aktivizmus, szolidaritás és összefogás hiánya miatt a saját jövőjüket veszítik el.

A népet csak maga a nép tudja megfelelő erővel képviselni – ha kiáll önmagáért. Ezt nem lehet felülről csinálni. Róna Péter ezt is látja, és nem fél elmondani újra meg újra, pedig ez nem annyira népszerű ám, mint például kiállni a devizahitelekért. Ahogy fogalmaz: sok tekintetben ez Koppány országa maradt, és nem Istváné;

a kereszténység itt külsőség, a tekintélyelvűség és a hierarchia formalizált szimbólumrendszere, nem pedig mélyen megélt szeretet, együttérzés és közösség, ahogy annak lennie kéne.

Róna Péter élete elképesztően izgalmas volt eddig is. Egyszer kettesben sétáltunk Kaposvár főutcáján, és épp lelkesen meséltem neki a friss kutatásaimról, hogy a második világháború után volt a görög jegybanknak egy fantasztikus elnöke... „Igen, igen, Xenophon Zolotasz – dünnyögte közbe a higgadt baritonjával –, ismertem, jóban voltunk.” Egy másik alkalommal csináltam egy előadásanyagot, amelyre illusztrációként ráraktam Balassa Bélának, a magyar származású, világhírű amerikai közgazdásznak az interneten fellelhető egyetlen fotóját. Egyszer csak felhívott telefonon Róna, hogy ez ott a képen nem a Balassa, mert ő jóban volt vele, és nem így nézett ki.

És nemcsak az embereket ismeri ám, hanem az eszméket is, amelyeket képviseltek, képviselnek. Olyanok bántották Róna Pétert Magyarországon – hogy nem igazi közgazdász –, akik feleannyit sem tudnak a közgazdaságtan történetéről, mint ő. Eleget dolgoztunk és vitáztunk egymással ahhoz, hogy kiderüljön számomra: ismeri nemcsak a neoklasszikusokat és az azokkal szembeni kritikákat, hanem a valódi Keynest, és még ki tudja, hány közgazdasági iskolát. Mindemellett ismeri a közgazdaság-tudománynak a tudományfilozófiai, ismeretelméleti kritikáját is. Ez az, ami a leginkább foglalkoztatja, és amivel tényleg a világ közgazdasági élvonalával együtt dolgozva foglalkozott Oxfordban. Aki nem hiszi,

nézzé meg a könyveket, amelyeket évente publikáltak ezzel kapcsolatban. Amikor tehát a magyar fejlődésről gondolkodik, vagy a pénzügyi rendszer szabályozásáról, esetleg az eurózónáról, akkor nemcsak a neoklasszikus sablon van a fejében, hanem ezeknek a kritikája is. És ami talán még ennél is fontosabb: nem szekértáborhoz tartozás alapján válogatja meg a szakmai véleményét.

Óriási szükség van ma Magyarországon arra a szellemiségre, amelyet Róna Péter képvisel. A mélyen tájékozott szakmaiságra, a nagyfokú lényeglátásra, a higgadt, elegáns vitastílusra, a személyeskedés kerülésére; a világhírtasságra, a megoldásorientált hozzáállásra, a közéleti elkötelezettségre, a korrupciómentességre, a külsőségek nélküli hitre, a szolidaritásra és az empátiára. Észak- és Nyugat-Európában az ilyen embert megválasztanák valamilyen fontos tisztségre, mert ott senkinek nincs szüksége vezérekre és állandó harcra. Magyarország ma sajnos nem ilyen. Mi marad így Rónának? Amit már említettem: a további méltóságteljes részvétel a közéletben, egyfajta magányos oszlopként, amelyről lepereg minden méltánytalanság még akkor is, ha belülről ez borzalmasan fájdalmas és kilátástalan lehet számára.

Ajánlom ezt a könyvet mindazoknak, akik kíváncsiak arra, hogy milyen lenne egy olyan harmonikus, békés, fejlődő, de fenntartható Magyarország, ahol nem összeomló közszolgáltatásokat igyekeznek gyűlöletkeltéssel és megosztással palástolni, ahol létezik a közértelmiségi – *public intellectual* –, aki nem senki által nem olvasott, szuperspecializálódott szakcikkeket ír, hanem érdemi,

kiérlelt és átfogó javaslatokat tár elénk a közösségeink sorsának jobbítására. Nem érdekből, nem megélhetési kényszerből, hanem felelősségvállalásból és tudásból. Erre minta Róna Péter közéleti tevékenysége.

Pogátsa Zoltán közgazdász

AZ ELŐZMÉNYEKRŐL

2012 őszén egy nagy érdeklődést kiváltó beszélgetőkönyv jelent meg a budapesti Noran Libro kiadónál *Miskolctól Oxfordig* címmel. A kötet Róna Péter jogász, közgazdász, közéleti gondolkodó, az Oxfordi Egyetem égisze alá tartozó Blackfriars Hall tanára, illetve Andrassew Iván, az azóta elhunyt újságíró beszélgetéseinek szerkesztett anyagát tartalmazta – alapvetően persze Róna Péter életéről, gondolkodásáról, világlátásáról, Magyarországhoz és a magyar politikához való viszonyáról szólt.

A beszélgetések valamikor 2011 végén fejeződtek be, alig egy évvel a Fidesz-MPP első kétharmados győzelme és az új kormány nagy várakozással kísért hivatalba lépése után. A beszélgetők ezzel akarva-akaratlanul is lezártak egy időszakot az ország életében, és megnyitottak egy újabbat, amely azóta is tart: a Fidesz-MPP és Orbán Viktor regnálásának idejét.

Róna Péter különös, ritka alakja a hazai közéletnek. Világos, pontos és közérthető okfejtései miatt nagy népszerűségnek örvend a kevésbé képzett, hétköznapi hírfogyasztók és kommentárookra, magyarázatokra kíváncsi közönség körében is. Ezzel együtt már-már közhelyessé

vált kifejezéssel élve megosztó személyiség, akit nagyon sokan tisztelnek az őszinte, megalkuvást nem ismerő kritikai hangvételéért – legyen szó akár gazdaságról, párt-politikáról vagy éppen közéleti morálról –, és legalább annyian nem szeretnek ugyanezért. Amióta csak feltűnt a tágabb hazai közéletben, egyfolytában ugyanazt írja, mondja; nem változtatta meg a véleményét a politikai széljárás szerint, nem forgatta a köpönyegét, ahogy tették azt oly sokan a hazai közéletben.

Körülötte viszont sűrűn változtak a viszonyok, amióta három és fél évtizeddel ezelőtt hazatért Magyarországra, és bekapcsolódott a hazai közéleti vitákba, párbeszédbe. Nem véletlen, hogy a máig tartó politikai és kormányzati változások forgatagában időnként közvetlenül is „megszólította” egy-egy politikai erő – remélve, hogy becsatornázhatja saját hajójának mozgásába az általa hordozott ismertséget, tudást, szellemi energiákat, esetleg az emigrációból magával hozott, nagyon széles kapcsolatrendszert.

És ő bizony elcsábult egyszer-kétszer. Ezek a „futó kalandok” azonban rendre rövid életűnek bizonyultak, többnyire azért, mert e kitérők során sem volt hajlandó félretenni elveit s kritikai attitűdjét még a táborhoz tartozás kedvéért sem. Egyetlen pillanatra sem volt hajlandó lemondani a szellemi függetlenségéről – ezért aztán rendre egyedül maradt a hazai közéleti és politikai viharokban. Tegyük hozzá: egyedül, de korántsem magányosan.

Róna Péter 1942-ben született Miskolcon, beszélgetéseink idején immár a nyolcvanharmadik évét taposta.

Anyja szegény zsellércsaládból származott ugyan, de árva lánygyerekként tizennégy-tizenöt éves korában Vilma holland királynő jóvoltából a tulipánok országába került egy időre cselédnek – ahol elsajátította a holland nyelvet, és megtanult angolul, illetve németül is. Az apja viszont egy elszegényedett kárpátalji orosz–ruszin nemesi család szülöttje volt, aki repülő főhadnagyként szolgált a második világháborúban, és akit igazából alig ismert a gyermek Róna Péter; a fiú első osztályos kora táján ugyanis elhagyta a családot, és soha többé nem látták viszont.

A háború befejezését követően az anya és fia Budapesten élt. Ahogy Róna fogalmaz: meglehetősen szerény körülmények között. A fiú már a fővárosban végezte az általános iskolát, és ott kezdte el a középfokú tanulmányait is. „Horthysta katonatiszt” apja miatt elsőre még nem vették fel a jól rajzoló, tehetséges fiút a nagyon vágyott Képző- és Iparművészeti Gimnáziumba, de miután előkelő helyezést ért el egy nagy nemzetközi UNESCO-s diákrajzversenyen, mégis megnyílt előtte a „kisképző” ajtaja. Róna Péter ugyanis eredetileg képzőművész, festő szeretett volna lenni, erről szóltak az álmai, és meg is volt hozzá a kellő tehetsége.

Aztán közbeszólt a történelem: 1956-ban elkezdte ugyan a gimnázium első osztályát, ám kitört a forradalom, amelynek a szele őket is elsodorta. Anyjának nem volt maradása, és december 2. éjjelén elindult tizennégy éves fia társaságában, először Hollandia felé. Egy-egy szattyorral a kezükben, a zöldhatáron szöktek át Ausztriába,

és a szokott emigránsútvonalon vitt az útjuk Bécs, Graz, Salzburg irányába. Az Andrassew Ivánnal közös könyvükben Róna Péter részletesen mesél az útközben megélt élményeiről és az ott szerzett tapasztalatairól.

Négy hónap kényszerű ausztriai menekülttábori tartózkodás után végül az Amerikai Egyesült Államok fogadta be anyát és fiát. Kezdetben persze „a lehetőségek hazájában” sem volt könnyebb dolguk: néhány hónap New Jersey-i „menekülttáborozás” után végül Washingtonba költözhettek, ahol az anya állást kapott, a tinédzserkorba serdült Róna Péter pedig folytathatta végre az itthon félbehagyott középiskolai tanulmányait. Először persze még az angol nyelvet kellett elsajátítania, amelyet a kikerkezésükkor egyáltalán nem beszélt.

Washingtonban is szerényen élt a csonka család, és az ifjú embernek bizony ki kellett vennie a részét a megélhetésük biztosításából. Tizenöt évesen éttermi mosogatással kezdte. Reggelente iskolába ment, délután négytől tízig a vendéglőben dolgozott, s csak aztán következett a tanulás otthon, éjfélélig. Később kapott egy könyvesbolti állást: a megrendelt könyveket csomagolta és vitte a postára feladni. Azt mondja, az amerikaiak mélységesen tisztelték azt, hogy párhuzamosan tanul és dolgozik; elképesztő és magyarországi fejjel szinte hihetetlen társadalmi támogatást kapott mindehhez.

A középiskola elvégzése után – a kitűnő felvételi eredményei nyomán – a Pennsylvanai Egyetem teljes körű tanulmányi ösztöndíjat adott az ifjú magyarnak, akit 1961 nyarán, Kennedy elnöksége idején, nem egé-

szen húszévesen még a Fehér Házba is meghívtak nyári gyakorlatra.

Az Andrassewvel közös könyvükben azt mondja: pontosan tudta, hogy mindezzel óriási lehetőséget kapott az élettől.

Az egyetemet *cum laude* minősítéssel fejezte be 1964-ben. A közgazdászdiplomával, illetve egy újabb ösztöndíjjal a zsebében – amelyre az anyaintézménye nevezte be – Oxfordba költözött jogot tanulni. Azt mondja: amikor a kis bőröndjével megérkezett a városba, életében először úgy érezte, hogy hazaérkezett. Abban az évben egyébként az egész Egyesült Államokból vele együtt mindössze öten nyerték el a szóban forgó ösztöndíjat. Két évvel később, 1966-ban jogászdiplomát szerzett Oxfordban, és bár már ekkor is tartóztatták, a tudományos és oktatói pálya helyett megkezdte karrierjét gyakorló jogászként.

Az angliai város más szempontból is emlékezetes hely lett számára: megismerkedett, majd házasságot kötött ott egy olasz lánnyal, és megszületett az első gyermeke is, Patrick. A házasság azonban nem sikerült jól. Az élet úgy hozta, hogy a válás után ő nevelte tovább a fiút, aki rég felnőtt, és az Egyesült Államokban él.

1967-ben tehát Róna Péter nagyrészt anyagi okok miatt elhagyta Oxfordot, és egyik ottani professzorának ajánlásával a washingtoni Arnold and Porter ügyvédi irodában kezdett dolgozni ügyvédként, ahol többek közt az Amerikai Kereskedelmi Minisztérium jogtanácsosaként is dolgozott. Onnan az angliai gyökerű J. Henry Schroder Bank & Trust Companyhoz vezetett az útja,

és a pénzügyintézet elnök-vezérigazgatójának, Gordon Richardsonnak lett a kabinetfőnöke. Nem sokkal később Richardsont kinevezték az angol nemzeti bank, a Bank of England kormányzójának, és az akkor 28 éves Róna követte őt hasonló beosztásban.

Egy évvel később azonban visszatért a Schrodershez. Ott végigjárta a ranglétrát, míg végül 1986-ban, 44 évesen a pénzügyintézet vezérigazgatója lett. Amikor aztán az anyabank – jórészt Róna javaslata alapján – eladta japán befektetőknek a pénzügyintézet New York-i részlegét, a vevők a javaslattevőt nevezték ki első számú vezetőnek az önállóvá vált cég élére.

Ott érte őt a magyarországi rendszerváltozás. 1990-ben lemondott a Schrodersnél viselt összes tisztségéről, és hazatért Magyarországra. Andrew Sarlós kanadai magyar üzletember kezdeményezésére akkor hozták ugyanis létre magyarországi befektetési szándékkal az Első Magyar Alapot, és annak a vezetője lett Budapesten. Elkezdődött Róna Péter máig tartó kétlaki élete.

A befektetési alap másfél évtizeddel később, 2003-ban szűnt meg. Működési ideje alatt jelentős szerepet vállalt az amerikai és európai tőke magyarországi térhódításában, a magyar–amerikai gazdasági kapcsolatok alakításában – mindeközben pedig megismerkedett, kapcsolatba került a hazai politikai és gazdasági élet vezető személyiségeivel, köztük a kilencvenes és kétezres években egymást váltó kormányfőkkel: Antall Józseffel, Horn Gyulával, Orbán Viktorral, Medgyessy Péterrel, Gyurcsány Ferencel és Bajnai Gordonnal is.

A kilencvenes évtized elején – egész pontosan 1992-ben – az Első Magyar Alap befektetésével alakult meg itthon a NABI (*North American Bus Industries*) Észak-amerikai Járműipari Rt. A részvénytársaság alapító vezetője szintén Róna Péter lett. Aztán 2003-ban, amikor megszűnt az alap, és felosztották a vagyonát a befektetők között, Róna a NABI vezetését is átadta másnak.

Üzleti tevékenysége mellett szerepet vállalt a hazai felsőoktatásban is. 2004 és 2010 között óraadó volt az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Állam- és Jogtudományi Karának nemzetközi jogi tanszékén, és a kar tiszteletbeli tanári címet adományozott neki. Emellett dolgozott az ELTE és a Pécsi Tudományegyetem gazdasági tanácsában, 2010-től pedig négy éven át tagja volt a Magyar Nemzeti Bank felügyelőbizottságának.

A 2010-es évtized újabb tudományos kihívást tartogatott számára: vendégtanári állást kínáltak neki az Oxfordi Egyetemhez tartozó Blackfriars Hallban, amit nagy örömmel fogadott el, és ami tovább erősítette a városhoz és az intézményhez fűződő kapcsolatát, érzelmi kötődését. Az oxfordi tanári munka több mint tíz éven át, 2010-től 2024-ig tartott.

Én magam 2023 nyarán találkoztam először Róna Péterrel. Persze ismertem a médiából a munkásságát, közszerepléseit, és azok népes táborába tartoztam, akik már a kezdetektől szerették világos, közérthető érvelését, intelligens, visszafogott, mégis határozott vitastílusát. Egy devizaalapú hitelezésről szóló riportkönyvem anyaggyűjtése során kerestem fel először, miután azon kevés közéleti

szereplő egyike volt Magyarországon, aki már a kezdetektől ellene volt ennek az erősen megkérdőjelezhető „banki terméknek” – és rendre ki is fejtette az ellenvéleményét szakmai és politikai berkekben, illetve a nyilvánosság előtt is.

Az interjút követően újra találkoztunk néhányszor, „csak” hogy beszélgessünk – onnan pedig már egyenes út vezetett ennek a beszélgetőkönyvnek a gondolatához. A gondolatot aztán, ahogy az már lenni szokott, tett követte. 2023 késő őszén tettem ki először magunk elé a diktafont, rögzítendő az elhangzottakat, de a folytatás, elsősorban Róna Péter elfoglaltságai miatt, csak másfél évvel később, 2025 februárjában következett el. A beszélgetéseink bel-, illetve világpolitikai részei így a 2025 februárja és májusa közötti „pillanatnyi” állapotot tükrözik.

L. Murányi László